

Utlåtande

Ålands landskapsregering
Utbildnings- och kulturavdelningen
registrator@regeringen.ax

Er referens
ÅLR 2020/5432

Datum
2020-08-19

Kontaktperson
Johanna Fogelström-Duns, myndighetschef

Utlåtande om lagförslag om distansundervisning i grundskolan

ÅOM 2020/103

På begäran från Ålands landskapsregering, lämnar Ålands ombudsmannamyndighet härmed sina synpunkter på lagförslag om distansundervisning i grundskolan.

Bakgrund

Mot bakgrund av den uppkomna situationen föranlett av Covid-19 pandemin och med sikte på framtida behov föreslår landskapsregeringen en ändring av den nya landskapslagen om barnomsorg och grundskola som träder ikraft 1 januari 2021. Syftet är att möjliggöra distansundervisning på Åland vid situationer där grundskolorna helt eller delvis måste stängas med stöd av lagen om smittsamma sjukdomar.

Utlåtande

Ålands ombudsmannamyndighet välkomnar lagförslaget som i lag tryggar barnets rätt till grundläggande utbildning genom att reglera och möjliggöra distansundervisning i exceptionella situationer då närundervisning inte är möjligt med anledning av smittsamma sjukdomar enligt det som stipuleras i den finländska smittskyddslagen. Detta möjliggör ett snabbt agerande då omständigheterna så kräver och upprätthåller barnens rätt till skydd och deras rätt till liv och hälsa utan att för den skull åsidosätta rätten till utbildning.

I detaljmotiveringen framgår att distansundervisning ska omfatta undervisning i realtid och inte vara självstudier vilket är ett viktigt förtydligande. Erfarenheter (på Åland och i riket¹) från skola på distans under våren 2020 har visat att stödet som vårdnadshavare kan ge sina barn varierar stort. Genom att betona undervisning i realtid samt kontinuerlig återkoppling till elev från lärare, i kombination med de förtydliganden som finns i lagen vad gäller stöd för lärande och skolgång, förbättras

förutsättningarna att utbildningen är likvärdig för alla och barnens rätt att skyddas från indirekt diskriminering på grund av vårdnadshavares ställning stärks.

Ålands ombudsmannamyndighet välkomnar av förekommen anledning förtydligandet att kommunens skyldighet att ordna en avgiftsfri måltid för alla elever även gäller vid distansundervisning i exceptionella situationer. Även påminnelsen i lagförslaget om att verksamheten i grundskolan ska vara avgiftsfri inklusive material och arbetsredskap som behövs välkomnas.

Det är bra att lagstiftaren uppmärksammat behovet av fortbildning för lärare som ska bedriva distansundervisningen. Skrivningarna i lagförslagets avsnitt 4.3. visar att lagstiftaren tagit i beaktande erfarenheter uttryckta av skolpersonal och ledning vilket är bra. Konsekvensbeskrivningen i lagförslagets avsnitt 4.2 kunde stärkas med skrivningar från barnens och familjernas perspektiv. Ett exempel som framkommit i landskapsregeringens utvärdering (Living V&I Ab 2020) och även i Rädda Barnens ungdomscafé på tema distansundervisning (01.07.2020) är vikten av samordning och helhetssyn (ur barnets perspektiv) framförallt då eleverna har ämneslärare och inte klasslärare. Både vad gäller arbetsbelastning/ställda krav och tekniska plattformar som används. Eventuellt är detta något som kommer att utvecklas i en förordning.

I lagförslaget föreslås att barnen i årskurs 1–3 samt elever som får mångprofessionellt stöd och elever som omfattas av förlängd läroplikt inte ska omfattas av distansundervisning. Motiveringen till detta är att trygga särskilt utsatta elevers rätt till en grundläggande utbildning. Det finns även en skrivning som möjliggör ytterligare individuella prövningar vid fall då det bedöms att en elev saknar förutsättningar för att följa distansundervisning.

Ålands ombudsmannamyndighet förstår det bakomliggande resonemanget till den föreslagna regleringen men ställer sig emellertid undrande till huruvida en permanent ändring av lagen ändå borde innehålla en möjlighet att även för dessa särskilt utsatta elever kunna möjliggöra distansundervisning i exceptionella situationer. Har lagstiftaren tagit höjd för smittsamma sjukdomar av annan art än Covid-19 som eventuellt skulle kräva att även denna grupp av barn inte kunde delta i närundervisning för att trygga deras rätt till liv? Här skulle ett förtydligande resonemang med hänvisning till läkarexpertis vara befogat.

ⁱ Utvärdering av vårdnadshavares uppfattning om distansundervisningen under Coronapandemin vt 2020 (Living V&I AB); Samtal med Rädda Barnens barnkonventionspiloter om distansundervisning 1.07.2020, Nyhetsartikel hbl.fi 03.07.2020 ”Experter: Satsa på de barn som behöver mest hjälp”